

Sisdoallu

Sisdoallu	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
1 LÁIDEHUS	2
2 MII LEA LÁVVAPROGRÁMMA	4
3 PROŠEAVTTA GOVVÁDUS	5
3.1 Lávvaovlu	5
3.2 Lávva barggu duogáš	7
3.3 Sajádatlávva barggu mihttomearri	7
3.4 Geaidnostándárdda válljen	7
4 SAJÁDATLÁVVABARGGU RÁMMAT JA EAVTTUT	8
4.1 Riikkaviidosáš gáibádusat guovllolaš ja gieldalaš plánemii	8
4.2 Lávva barggorávvagat ovttahtton ássanguovlluid ja johtolaga plánemii	8

4.3 Háltelinnját sápmelaš geahččančiega árvoštallamii, mii guoská nuppástuvvan huksejuvvo birra olggobeale guovlluid, meahci, anu Finnmárkkus (Retningslinjer for vurderingen av samiske hensyn ved endret bruk av meahcci/utmark i Finnmark)	8
4.4 Riikkaviidosaš johtolatplána	9
4.5 Barents guovllu johtolatplána	9
4.6 Guovllu sajádatlávva dilli	9
4.7 Eará rámmat ja eavttut	10
5 ČIELGGADANTEMÁT JA VÁTTISVUOĐASTELLEN	10
5.1 Čielggadeapmái evttohuvvo molssaeavttut	10
5.2 Metoda	11
5.3 Šlájalaš váikkuhusat	12
5.3.1 Lagasbiras ja olgoáibmoeallin	12
5.3.2 Luonddu mánggahámatvuhta	13
5.3.3 Kulturmuittut ja kulturbiras	14
5.3.4 Duovddagovva	15
5.3.5 Luondduresurssat	16
5.4 Riskkat ja hávváduvvananalysa	16
5.5 Sajádatlávva govvádusas gieđahallama vuollásaš temát	17
6 SAJÁDATLÁVVAPROSEASSA JA OASSÁLASTIN	17

1 LÁIDEHUS

Norgga geaidnolágádus ja riddodoaimmahat leat Norgga lávva- ja huksenlága čuoggá § 3–7 vuodul álggahan ovttasbarggus Máttá–Várjjaga gielddain sajádatlávva gárvviteami, mii guoská ođđa rungofierpmádatterminála hámmanguvlui ja E6:ža luoddaearu Máttá–Várjjaga gielddas. Sajádatlávva bargui gullá maiddá mearrádus váikkuhusčielggadusas.

Máttá–Várjjaga gieldda, Norgga riddodoaimmahaga ja geaidnolágádusa ja Finnmárkku leana gielddaovttastumi gaskka lea dahkkon soahpamuš bargujuogus ja goluin lávva barggu oasil.

Loahpalaš evttohus lávva bargoplánan lea oaivil guđđojuvvot gielddaráđdehusa mearridangieđahallamii čakčat 2018.

Geassemánus 2015 Norgga geaidnolágádus ja riddodoaimmahat dahke konseaptačielggadusa E6:žis guovllus Nuvvosgohppi – Kirkonjára, Oaivilin lei árvoštallat eará konseaptaid ođđa hámmánii ja geidnui, mat sáhtašedje fállát Kirkonjárii beaktillis johtolatvuogádaga ja bálvalit riikkaidgaskasaš mearradoaimma Barentsábi guovllus.

Konseaptačielggadusa vuodul ávžžuhedje ovdánit oarjjabeale Nuvvosgohppi – ja Gerenjára – konseaptaiguin, prioriteren lea oarjjabeale Nuvvosgohppi.

Norgga johtolatministeriija juovlamánus 2016 addán cealkámuša mielde oarjjabeale Nuvvosgohppi livččii buoremus molssaeaktu ođđa hámmánii.

Mátta–Várjjaga gielddastivra dagai guovvamánus 2017 čuovvovaš mearrádusa:

Mátta–Várjjaga gielddastivra váldá vuostá ráđđehusa mearrádusa ođđa rungofierpmádatterminála vuodđudeamis oarjjabeale Nuvvosgohppái. Ulbmileamet lea ovddidit stuorra riikkaidgaskasaš Barents guovllu hámmána. Ođđa rungofierpmádatterminála ulbmilin lea guhkes áigegaskka siste buktit industriija hámmandoaimma gildii.

- *Ovttasbarggus Mátta–Várjjaga gieldda ja mearralágádusain álggahuvvo proseassa, mas čielggadit priváhta doaibmiid beroštumiid ođđa hámmanguovllu ovddideapmin oarjjabeale Nuvvosgohppái.*
- *Oarjjabeale Nuvvosgobi lávvaerseassa álggahuvvo nu johtilit go vejolaš. Gáibádussan lea, ahte proseassa ollašuhitto stáhta jođihemiin.*

Dán dihtii evttohus lávvaoprográmmas sáddejuvvo cealkámušjorrosii ja biddjojuvvo almmolaččat oaidnin láhkái lávva barggu álggaheamis almmuhettiin.

Lávva barggu ulbmilin lea nannet sajádaga, viidodaga ja hámmána viidodaga plánema ja E6:ža luoddaearru dasa gullelaš geaidnofierpmádagaiguin, huksemii gullelaš teknihkalaš áššiid, birrasa duovdagiid, eanamássaidsajušteapmi jna. Lávva barggui gullá maiddá E6:ža linnjá dárkkisteapmi.

Lávvaoprográmma nannemis leat váldon bealli dasa, mii dahje makkár molssaeavttuid doalvugohtet ovddos guvlui sajádatlávvas.

Árvoštallámet mielde geaidnovuodđu ii leat doarvái buorre, man dihtii áigut álggahit kártemiid/čielggademiid čuovvovaš surggiin: luonddu mánggahámatvuohta, kulturbiras, lagašbiras/olgoáibmoellin ja boazodoallu.

Lávaprográmma evttohus lea sáddejuvvon cealkámušjorrosii ja biddjon almmolaččat oaidnin láhkái 30.06.2017–25.08.2017. Áššegirjjit leat oaidnin láhkai min neahttasiidduin [Vegprosjekter - vegvesen.no](http://Vegprosjekter-vegvesen.no) ja gieldda siidduin čujuhusas www.svk.no.

Cealkámušjorrosa áigge dollojuvvo rabas dilálašvuohta sajádatlávabarggus. Dilálašvuohta ordnejuvvo Kirkonjárgga gávpotdálus. Seammá beaivve Norgga stáhta geaidnolágádusas leat rabas uvssat Vážženjárgga (Sandnes) johtolatstašuvnnas. Áigi almmuhuvvon maŋnelis.

Lávaprográmmii guoskevaš fuomášumit, mat laktásit ulbmiliiddámet, molssaeavttuide, čielggadandárbbuide dahje fidnui oassálastimii, galgá sáddet 25.8.2017 rádjai čujuhussii:

Statens vegvesen Region nord

**Postboks 1403
8002 Bodø**

Dahje šleađgapoasttain čujuhussii firmapost-nord@vegvesen.no

Norgga stáhta geaidnolágádusa oktavuodáolmmoš lea plánenoaivámuš Bjarne Mjelde, tel. 78 94 17 92 dahje šleađgapoasta bjarne.mjelde@vegvesen.no.

2 MII LEA LÁVVAPROGRÁMMA

Lávaprográmma lea iešalddes oppa proseassa ja plána vuodđu.

Lávaprográmma lea oarjjabeale Nuvvosgobi hámmana ja hámmanii doalvu geainnu guoskevaš sajádatlávabarggu vuosttas muddu.

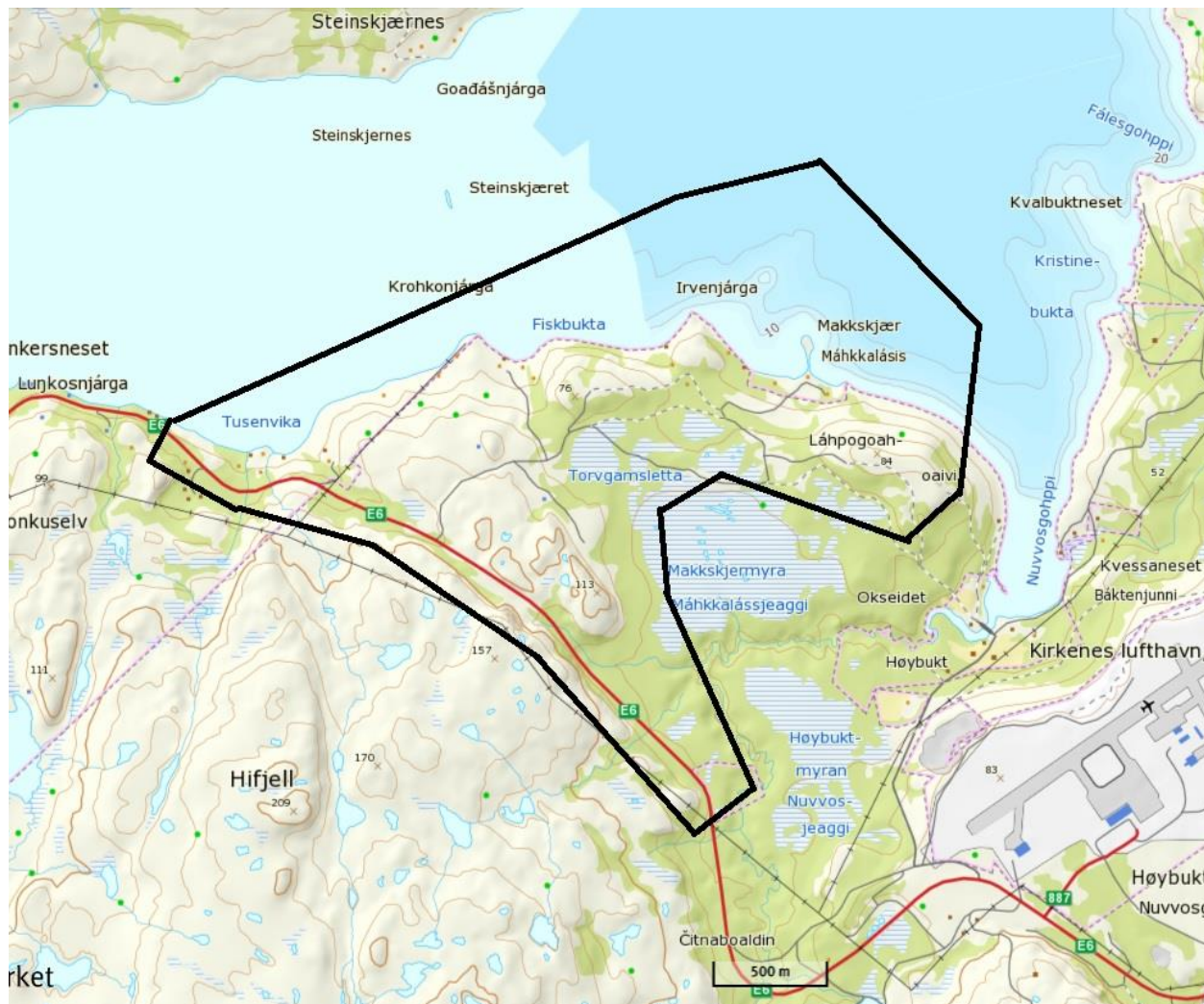
Lávaprográmma ulbmilin lea buktit ovdan sajádatlávabarggu mihttomearri sihke čielggadit vejolašvuodaid ja eavttuid proseassa ovddos guvlui doalvumis. Dán lávaprográmma cealkámušjorrosa evttohusas evttohuvvo, mat temáid ja váttisvuodastelledemiid sajádatlávabarggus galgá čoavdit, bukto ovdan dieđihanplána ja proseassa oassálastinplána ja muitaluvo, maid čielggadusaid atnit vealtameahttumin buori mearrádusdahkama dáfus.

Jus áššeasálaččat guovllolaš dahje stáhta virgeoapmahaččat árvoštallet evttohusa vuodul, ahte plánat sáhttet leat ruossalassii álbmotlaš dahje eará dehálaš oainnuiguin, de galgá dát boahit ovdan lávaprográmma evttohusa cealkámušas. Guovllolaš ja stáhta virgeoapmahaččat galget vejolašvuodaid mielde váldit beali dasa, galgágo lávvaevttohusa ovddidit, makkár čielggadusaid dál galggašii dahkat ja makkár divvu doaimmaid galggašii vihkkehallat (vrd. Láhkakommeanta Norgga lávva- ja huksenlága čuoggás §4.1).

3 PROŠEAVTTA GOVVÁDUS

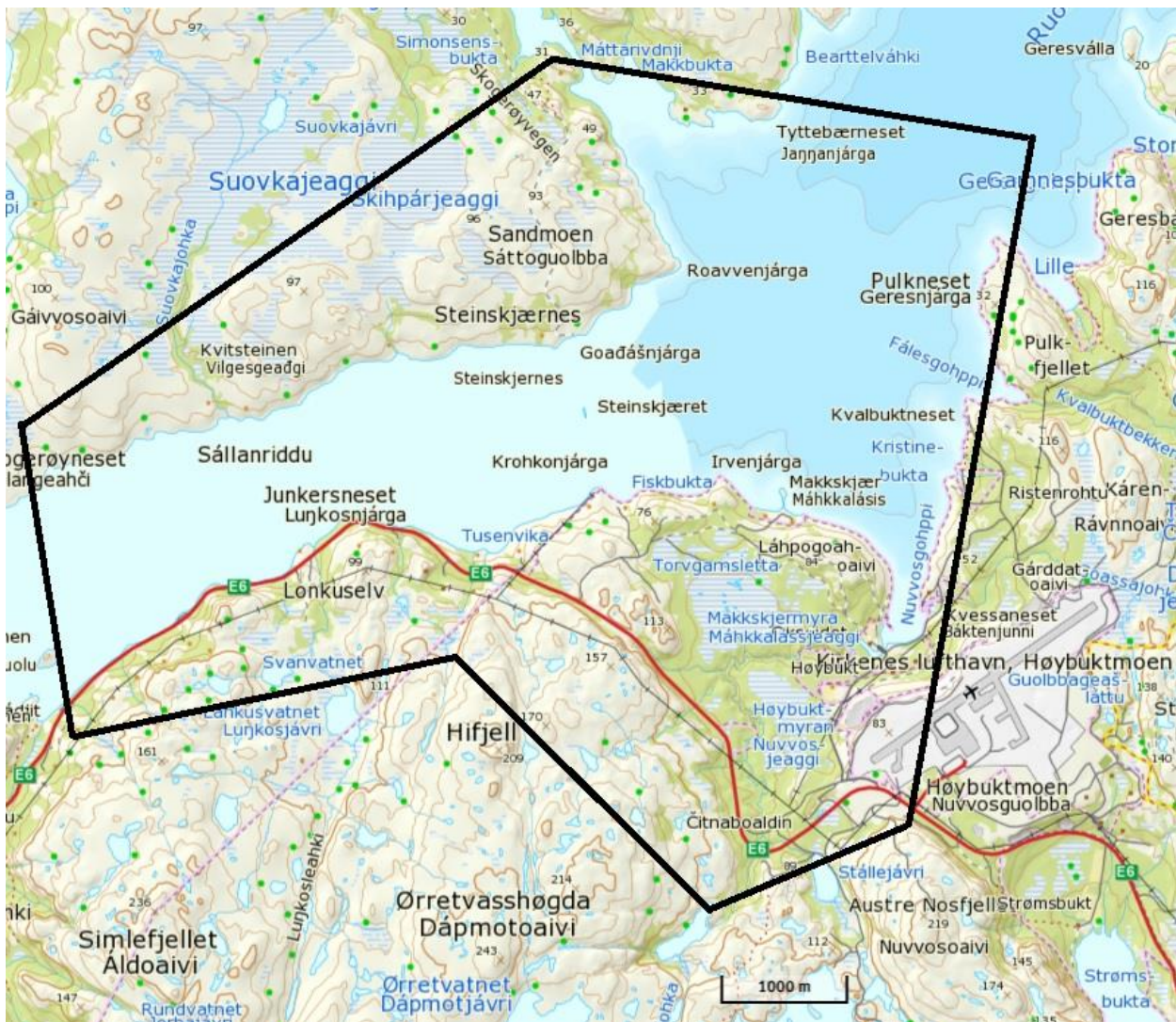
3.1 Lávaguovlu

Lávaguovllu dálá rádjá čielga vulobeale kárttas. Dát guovlu lea vuolggasadjin geaidnolinnjá E6:ža árvoštallamis ovdal ja maŋŋá Nuvvosgobi luoddaearus oarjjás, vrd. Norgga stáhta geaidnolágádusa čielggadeami eavttut mat gusket E6:ža boahttevuoða standárddaid.

Govus 1 – Evttohus lávaguovlun

Doaibmabijuid álgaheamis leat čuovvumušat maiddái lávaguovllu olggobealde. Vuolde dálá rádjá doaibmabijuid vuolláneaddjiguovllus.

Govus 2 – Evttohuovon váikkusguovlu

Lávvaovllu steampilastá bákte- ja moreanaduovdda rittu ráje, ja dan duohken stuorra jeaggeguovllut. E6-geaidnu manná lávvaovllu čađa. Lávvaovllu oarjjabeale oasis (Tusenvika birrasis) leat moanat ássangiddodagat. Rittus Tusenvikas oarjjás leat ovtta lustaáigge giddodagat.

Vuolláneaddjiguovllus, stuorrajekkiid gaskkas, lea hui dehálaš luonddutiipaguovlu (A-árvu). Gos leat ringgat, dulvebuođut ja meanderejeddji (moalkasaddi) johkaguovllut. Dáppe golget Nuvvosjoga ádjagat, maid guvžánalli lea viehka buorre. Ádjagat golget Nuvvosgohppái, mii lea aktiivlaš mearalaš njálmádatguovlu, man árvu lea B (dehálaš luonddutiipaguovlu).

Riddolinnjás Tusenvikas oarjjás leat registrerejuvvon muhtun kulturmuittut.

Vuolláneaddjiguovllus, eandalii justa Nuvvosgobis, leat registreren mánggaid kulturmuittuid.

Bealuštanfámut geavahit lávvaovllu hárbhusdoibmii. Guovllu geavaha maiddái boazodoalloguovlu 5A/5C Báhčaveadji, ja guovlu 4/5B oarjjabeale Máttá-Várjjagis.

Lávvaovuollu stuorámuš eaiggát lea norgalaš hálddahusorgána Finnmárkkuopmodat.

3.2 Lávva barggu duogáš

Sajádatlávva barggu álggaheami duogábealde lea Norgga johtolatministeriija ávžžuhus čoaiddusin ođđa Kirkonjargga ruŋgofierpmádatterminálie ja gielddastivrra mearráduš 15.2.2017. Guovllu plánen, nu eatnama go meara dáfus, boahhtevuođa hámmanatnui lea vealtameahtun. Lassin lea vealtameahtun plánet E6:ža luoddaearu hámmanvuolui. Dán oktavuodas lea maiddái dárbu árvvoštallat dálá E6:ža geaidnolinnjen váldimiin vuhtii johtolaga, johtolatdorvvolašvuoda ja Norgga stáhta čielggadusa ávžžuhus E6:ža boahhtevuođas Vuotnabađa ja Kirkonjargga gaskka.

3.3 Sajádatlávva barggu mihttomearri

Sajádatlávva barggu ulbmilin lea gárvvistit lávva bargoplána, masa gullá váikkuhusčielgadallan ruŋgofierpmádatterminála dáfus ja E6:s ruŋgofierbmetterminálie doalvu geainnus.

3.4 Geaidnostándárdda välljen

Geaidnostándárdda välljejuvit earránit nubbi nuppis hámmanii doalvu luoddaearu ja E6:ša dáfus. Geaidnostándárdda gáibádusaid govven lea luoikkahuvvon Norgga stáhta geaidnolágádusa giehtagirjjus N100 – Veg- og gateutforming. Giehtagirji beaiváduvvo aiddo, ja vuolábeale standárdaluohkáin sáhttet dáhpáhuvat muhtun smávit nuppástusat

Geaidnu hámmanii:

Standárdaluohkká	H2 Álbmotlaš váldogeaidnu, KVL <4000, lektoráddjehus 80 km/d
Geaidnotiipa:	Luoddaearrolobi dárbbášan geaidnu
Geainnu govdotat:	8,5 m, guokte vuodjingurggástaga ja gaskalinnjá
Mihttárvuojánat:	Geaidnotoga
Maksimála vuostálat:	8 %
Guoddinnákca jagis:	10 tonna
Luoddaearut:	T-luoddaearru, mas ovdavuodjinriekti

Luoddaearru E6:

Standárdaluohkká	H3 Álbmotlaš váldogeaidnu, KVL <4000, lektoráddjehus 80 km/d
Geaidnotiipa:	Luoddaearrolobi dárbbášan geaidnu
Geainnu govdotat:	8,5 m, guokte vuodjingurggástaga ja gaskalinnjá
Mihttárvuojánat:	Vuojángollosat
Maksimála vuostálat:	8 %
Guoddinnákca jagis:	10 tonna
Luoddaearut:	T-luoddaearru, mas ovdavuodjinriekti

Geaidnostandárdda válljema vuodđun leat plánas dahkkon rehkenastimat ja analysat.

Johtolatovdáneapmi:

Johtolatmearri dálá E6:s lea 1360 vuojána/jándor Kirkonjágga girdingiettis/Nuvvosgohppi ja oarjjás guvlui.

Konseptačielggadusas čuovvovaš johtolatlogut lea rehkenastojuvvon jahkái 2062:

- Mátkegaska oarjjabeale Nuvvosgobi luoddaerrui: 2490 vuojána/jándor
- Geaidnu E6:žis oarjjabeale Nuvvosgobi hámmanguovllus: 880 vuojána/jándor.

4 SAJÁDATLÁVVABARGGU RÁMMAT JA EAVTTUT

Dán bihtás addojuvvo oppalašgeahčastat dehálaš plánain ja háltelinnjáin, maida gullet sajádatlávabarggu dáfus guovddáš sajis lean guovlopolitihkalaš eavttut.

4.1 Riikkaviidosaš gáibádusat guovllolaš ja giieldalaš plánemii

Dán navddus áššegirjji bokte ráđđehus sávvá ovddidit suvdilis ja ain beaktitlu guovlo- ja servodatplánema boahštevaš jagiin. Plána áigeguovdilis temát leat:

- Plánat ja mearrádusat vuodđuduvvet buori ja áigedási diehtovuđđui sihke váldet vuhtii álbmotlaš ja dehálaš guovllolaš beroštumiid.
- Ovttasbargu ja oassálastin.
- Báikkálaš iešmearrideami dehálašvuohta.

4.2 Lávabargorávvat ovttahtton ássanguovlluid ja johtolaga plánemii

Rávvgiid ulbmilin lea ee.:

- Ovddidit servodatpolitihkalaš beaktilis resurssaid ávkkástallama.
- Ovddidit suvdilis gávpogiid ja čoahkkebáikkiid.
- Deattuhit árvvu dahkamii ja ealáhuseallima ovddideapmái.
- Geahpedit johtolaga dárbbu sihke bidjat deattu dálkkádat- ja birasustitlaš johtolathámiide.

4.3 Háltelinnját sápmelaš geahččančiega árvvoštallamii, mii guoská nuppástuvvan huksejuvvon birrasa olggobeale guovlluid, meahci, anu Finnmarkkus (Retningslinjer for vurderingen av samiske hensyn ved endret bruk av meahcci/utmark i Finnmark)

Háltelinnjáid mielde álgaga váikkuhusaid galgá árvvoštallat čuovvovaš áššiid bokte:

- Boazodoallu.

- Stáđásmuvvan ja árbevirolaš huksejuvvon birrasa olggobeale guovlluid geavaheapmi ja ealáhusa hárjeheapmi.
- Sápmelaš kultuvra ja servodateallin.

Galgá váldit vuhtii daid kultuvrralaš sierrasárgosiid, mat leat árbevirolaš sápmelaš huksejuvvon birrasa olggobeale guovlluid, mehciid, ávkkástallama vuodđun.

4.4 Riikkaviidosaš johtolatplána

Norgga ráđđehusa dieđuaddimis 33 (2016–2017), Stáhta johtolatplánas 2018–2029 (Nasjonal transportplan 2018–2029) árvvoštallo, ahte lassánan ealáhuseallima aktivitehtat ja árvvu dahkan Barents guovllut buktet stuorra potentiála ja ahte Kirkonjárdga sajádat lea strategalaččat áidnalunddot. Dálá ruŋgofierpmádatterminála ii heive dákkár ovdáneapmái, ja oarjjabeale Nuvvosgohppi lea stáhta ávžžuhus ođđa ruŋgofierpmádatterminála sajádahkan (áššegirjji s. 316).

4.5 Barents guovllu johtolatplána

Barents guvlui lea dahkkon oktasaš johtolatplána «Joint Barents Transport Plan» (JBTP 2013). Ulbmilin lea ovddidit oktasaš johtolatvuogádaga Barents guvlui. Plánas meroštallet 14 rájaid rasttildeaddji fievrridanmanahaga. Dán dihtii lea dárbu ovddidit ain Kirkonjárdga guoskevaš manahagaid. Dán sajádatlávva barggu guoská “Davvi mearramanahat”, masa gullet maiddái hámmanat ja almmolaš geaidnovuogádat mielde logadettiin E6–geaidnu hámmanii. Ruovdegeaidnu govvejuvvo boahttevuoda vejolašvuhtan.

Suoma johtolatministtar evttohii miessemánus 2017 Norgga johtolatministerijai Suoma sávaldaga čielggadit Suoma ja Norgga gaskasaš ruovdemáđiifidnu vejolašvuoda. Roavvenjárdga Kirkonjárdga lea okta golmma linnjáevttohusas. Norgga johtolatministtar lea almmolaččat almmuhan leat miehtemielalaš dán čielggadusa ovddideapmái.

Norgga stáhta geaidnolágádusa mielde vejolaš boahttevaš ruovdemáđiiterminálas vuolggasadjin galggašii leat oktavuoha hámmaniidda.

4.6 Guovllu sajádatlávva dilli

Guoskkadin guovlluideavahanplána oppalašlávva plánaoasi, plána ID 2004105, lea dohkkehuvvon 05.10.2005. Guovlluideavahanulbmilat: eanadoallu, luondduárbi, áhpásnuhttinatnu, geavahanriekti Bealuštanfámuide.

Ođđa plánaoassi lea barggu vuolde gassemánus 2017. Nuppi jorrosa almmolaš dárkkistusa cealkámuševttohusas guovlluideavahanmihttomearit leat eanadoallu, luondduárbi, áhpásnuhttinatnu, lávvabargoplána vuorddedettiin. Ruŋgofierpmádatterminála vejolaš sajušteapmi ja dasa gullevaš konflikttat guovllus geahččaluvvojit čoavdit lávvabargoplánain.

4.7 Eará rámmat ja eavttut

Álbmotlaš luossavuonat/luossačázádagat

- Lávvaovuollu rádjá johtá Njávđánvuonas/ Bøkfjordenis, mii lea álbmotlaš luossavuotna. Njávđán, mii lea álbmotlaš luossačázádat, nohká Njávđánvutnii. Mihttomearrin lea suodjalit vildaluossanáliid. Álbmotlaš luossačázádagaid suodjaleami ulbmil lea sihkkarastit, ahte dakkár ođđa álgagat dahje doaibmabijut eai čađahuvvo, mat sáhttet dahkat fuomášahtti vahága luossanállái. Álbmotlaš luossavuonaid suodjaleami ulbmilin lea dáhkidit lussii earenoamáš suodjaleami akuhtta nuskkiiin luossavuonain. Meara dili guoskevaš čielggadusat ja birasriskaanalysat lea árvvoštallama vuodđun.

5 ČIELGGADANTEMÁT JA VÁTTISVUOĐASTELLEN

Váikkuhusčielggadussii gullá árvvoštallan čuovvovaš dárbbuin ja vejolaččat daidda gullevaš evttohusain:

- Dárkilut dutkamušat plánaid ollašuttimis
- Dutkamušat ja doaibmabijut, maid dárkkuhussan lea čielggadit ollašuttima duođalaš váikkuhusaid

Sajádatlávva barggus čielggadit dušše daid temáid, maiguin navdet leat mearkkašumi mearrádusdahkama dáfus. Čielggadantemát earránit nubbi nuppis eandalii sajádatláva govvádusa bihtás *“Konsekvensutredningen”* (váikkuhusčielggadus) ja temáin, main giedahallet sajádatláva govvádusa bihtás *“Virkninger av planforslaget”* (sajádatlávvaevttohusa váikkuhusat).

Boahttevaš oarjjabeale Nuvvosgobi ruovdemáđiioktavuoda linnjáválljen ii giedahallo dán lávva bargoplánas. Lávva bargoplánas váldjuvvo vuhtii goittotge hámmanguvlui gullevaš ruovdemáđi guovlodárbu. Vejolaš boahttevaš ruovdemáđi dárbbasivččii áramuttus dahkkon sierra konseaptačielggadusa stáhta dálá gáibádusaid mielde.

5.1 Čielggadeapmái evttohuvvon molssaeavttut

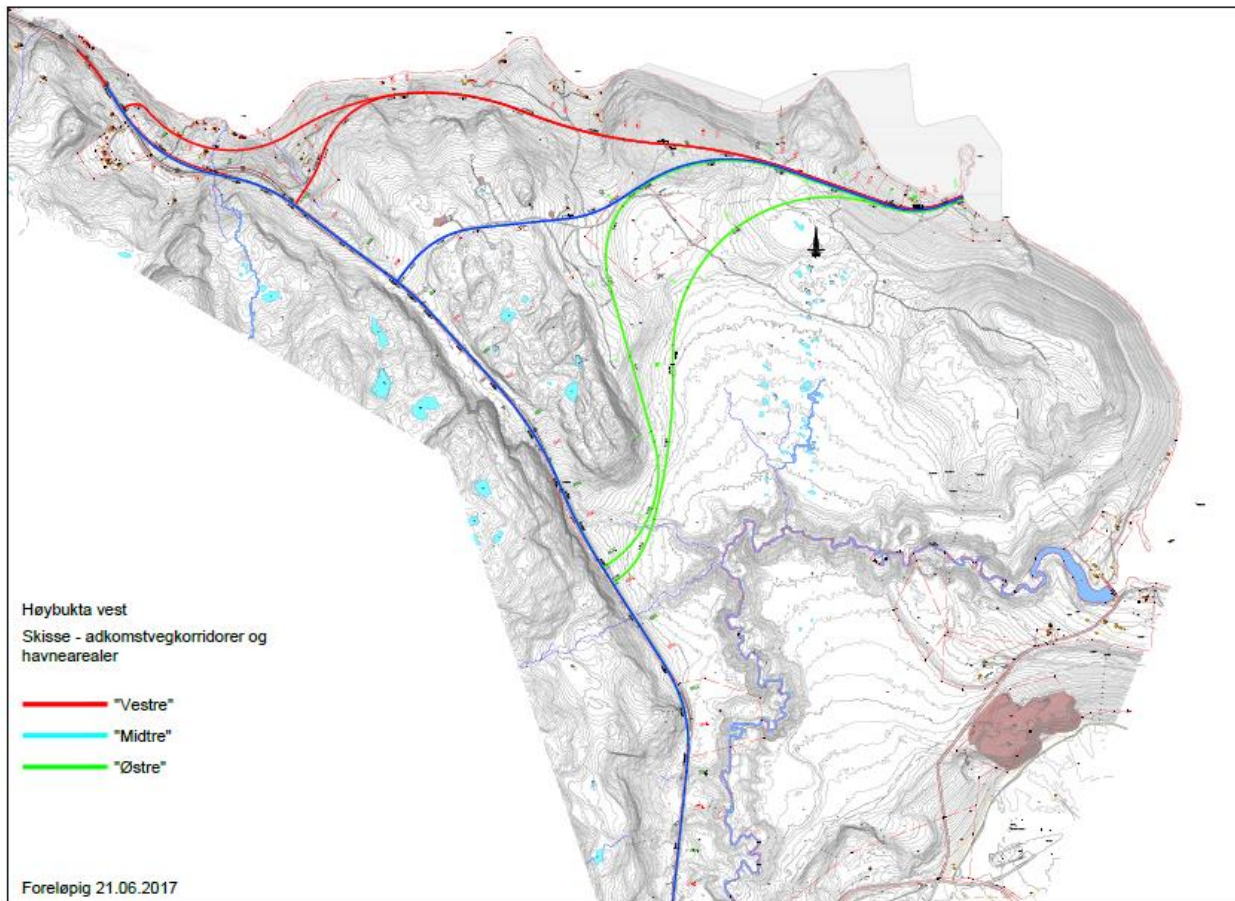
0 – Molssaeaktu

Fidnu čuovvumušaid oažžu ovdan mihtidemiin/veardidemiin dan ollašuttima maŋŋásaš vurdojuvvon dili vurdojuvvon dillái, go fidnu ii leat vuodđuduvvon.

Molssaeavttu, mii ovddasta dálá dili joatkima, gohčodit *“0-molssaeaktun”*. Ulbmilin lea nappo árvvoštallat čuovvumušaid dalle, go plánejuvvon fidnu ii ollašuhcto.

Molssaeaktu 1 (váldomolssaeaktu)

Čielggadus dahkko ovttá njealgehaskilomehtera sturrosaš hámmanguovllus. Lassin dahkko čielggadus válljejuvvon molssaeavttus luoddaearu E6:žis hámmanguvlui. Golbma molssaeavttolaš luoddaearromolssaeavttu árvvoštallojuvvojit, geahča vuolábeale kárttta.

Govus 13 – Luoddaearromanahagat E6:žis

Molssaeaktu 1 (váldomolssaeaktu, mas válljejuvvon luoddaearru) lea vuosttas saji molssaeaktu.

5.2 Metoda

- Čielggadusa vuolggasadjin lea ásahus váikkuhusčielggadusas ja Norgga geaidnolágádusa giehtagirji V712 “*Konsekvensanalyse*” (Váikkuhusanalysat).

Vuolggasadjin geavahuvvojit váikkuhusanalysa standárdametoda, mii lea meroštallon Norgga geaidnolágádusa giehtagirjii V712. Áigeguovdilis váikkuhusanalysatemát čielgadalloyuvvojit čuoovvovaš ráhkadusa mielde.

Guovllu árvu: Árvvoštallat golmmadási skálás: unna–gaskageardásaš–stuorra

Fidnu viidodat: Árvvoštallat viđadási skálás, mas vuolimus lea “Hui negatiivva” ja bajimuš “Hui positiivva”

Fidnu čuovvumuš: Juohkehaš čielggadustemá bokte árvoštallo guovllu árvi ja fidnu viidodat, vrd. Giehtagirjji V712 čuoggái «Konsekvensvifta» (váikkuhusa árvoštallama skálá).

Verdi / Ingen verdi	Omfang		
	Liten	Middels	Stor
Stort positivt			Meget stor positiv konsekvens (++++)
Middels positivt			Stor positiv konsekvens (+++)
Lite positivt			Middels positiv konsekvens (++)
Intet omfang			Ubetydelig (0)
Lite negativt			Liten negativ konsekvens (-)
Middels negativt			Middels negativ konsekvens (- -)
Stort negativt			Stor negativ konsekvens (- - -)
			Meget stor negativ konsekvens (- - - -)

Govvosis oidno váikkuhusaid árvoštallama skálá (*konsekvensvifta*) (gáldu: Norgga stáhta geaidnolágádus. Håndbok V712)

Maiddái huksenáigodagas galgá háleštallat.

5.3 Šlájalaš váikkuhusat

Šlájalaš váikkuhusat gusket sierra birasgeahččančiegaid guovllus. Analysa ulbmilin lea buktit dieđu guovllus, mii lea dutkama vuolde ja fidnu váikkuhusain. Analysa ulbmil lea čujuhit, mo sierra molssaeavttut váikkuhit sierra guovllu diliide. Šlájalaš temáid čohkkejuvnon árvoštallama lea dárkkuhus čuvget sierra molssaeavttuid váikkuhusaid.

5.3.1 Lagasbiras ja olgoáibmoeallin

Lagasbirasiin Oaivvildit olbmot beaivválaš eallinbirrasa, masa gullet dakkaviđe lahkasiin lean guovllut ja johtolatfávllit (Norgga dálkkádat- ja birasministeriija 2013) ja guovllut, gos báikkálašolbmot beaivválaččat lihkadit vázzi dahje sihkkeliin.

Olgoáibmoeallin meroštallo friddjaáigge dáhpáhuvan orrumin dahje fysalaš aktivitehtan olgoáimmus birasnuppástus ja luonddueallámuš vuhtii válddedettiin.

Čohkkejuvnon árvoštallan:

Čoahkkáigeassu. Loahpas dahkko čoahkkáigeassoárvoštallan buot váikkuhusain. Oppalašárvoštallamii gullet maiddái temát, maid leat gieđahallan čuoggás “*Virkninger av planforslaget*” (Lávvaevttohusa váikkuhusat).

Árvoštallat ja evttohit vejolaš divodeaddji doaibmabijuid.

Lagasbirrasa temá lea muhtun veardde áigeguovdil guovllus, mii huksejuvvo, muhtun lávvaguovllu oarjjabeale oasi ássangiddodagaide dás sáhttá leat váikkuhus, ja dat sisttisdoallá váikkuhusčielggadusa.

Olgoáibmoeallima temá dáfus galget buot lávvaguovllus ja dan lahkasis anus lean olgoáibmoguovllut kártejuvvot ja árvvoštallot V712–giehtagirjji metodihka mielde. Olgoáibmoeallima guoskevaš dieđut ožžojuvvojit vuosttažettiin Máttá–Várjjagis. Maiddái báikkálaš valáštallanserviide ja eará olgoáibmoaktivitehtain bargan báikkálaš serviide galgá doallat oktavuoda.

5.3.2 Luonddu mánggahámatvuolta

Luonddu mánggahámatvuodain oaivvildit ekosistema biologalaš mánggahámatvuoda, luonddutiippaid, šlájaid ja genehtalaš variašuvnna eanavuodus, sáivačázis, cuovkačázis ja sáltečázis ja dihto geologalaš elemeanttat. Luonddu mánggahámatvuoda vuolggasadjin lea luonddu iešárvu, iige dan árvu ja ávki olbmuide.

Čujuhettiin Norgga lága ásahusa čuoggái § 9 váikkuhusčielggadusa bokte, galgá dát meroštallan leat oažžumis lean dieđu vuolggasadjin. Jus dát ádnojuvvo reahkkát dárbbášlaš árvvoštallamiid dahkamin luondduárvuin, main lea sáhka, de galgá ođđa kártema dárbu boahit ovdan lávvaprográmmas. Čujuhettiin Norgga luonddu mánggahámatvuoda guoskevaš lága čuoggái § 8, galgá diehtovuodđogáibáduš leat govttolaš dásis ášši luonddu ja vahátriskka luonddu mánggahámatvuoda ektui.

Lea dárbbášlaš mannat čađa ja vejolaččat maiddái dievasmahttit gávdnomis lean ruossalasdieđuid ja čiekŋut eandalii rukses listtu vára vuollái šaddan (VU) ja hárvenaš šlájaide. Lassin fuodđoguovlluid ja duovddaekologalaš sárgosiid galgá dutkat ja lasihit ággan sajádatlávva bargui boahttevuodas.

Mánggaid guovlluid mearrádušvuodu lea dárbu nannet sihke dálá dieđu kvaliteahttasihkarastima bokte ja dievasmahtti čielggademiid dagadettiin. Dieđu galgá čoaggit doarvái, vai deavdit luonddu mánggahámatvuoda dorvvasteami guoskevaš Norgga lága čuoggái § 8 čuovvu gáibádusaid, nu árvvuide dego doaibmabijuid buohta. Vuodđodieđut, mat addet dieđu vejolaš oppalašnoađuheamis (vrd. luonddu mánggahámatvuoda guoskevaš Norgga lága čuoggái § 10), galgá čohkkejuvvot. Vejolaš prioriterejuvvon lágaid ja válljejuvvon luonddutiippaid, main leat iežaset njuolggadusat luonddu mánggahámatvuoda dorvvasteami guoskevaš Norgga lágain, gávdnomiid galgá čielggadit.

Jagi 2013 čielggadus dahkkui borgemánus. Dán áigodagas ii lean vejolaš čielggadit vejolašvuolta čielggadit guovllus vejolaččat bessen lottiid, nuba ođđa dutkamuša galgá dahkat, ja vejolaččat skáhppot báikkálaš dieđuid báikkálaš ornitologain. Jus báikkálaš diehtu guovllus ii leat oažžumis, mii galgat dahkat ođđa čielggadusa vejolaš rukses listtu šlájain. Dát dahko miesse–geassemánus.

Jagi 2013 čielggadusas gávdne rukses listtu šlája jeaggesáhpal (čalmmustahtton šládja). Lassin guovllu árvoštalle leat vejolaččat geasuheadđi mánggaide bohcešattuide, dego rohtonárvái, ja guovlu lea jáhkkmis dehálaš maiddái sámmáliidda. Dárkilut šaddodieđalaš čielggadus vejolaš rukses listtu šlájaid ja luonddutiippaid gávdnamin dahkkojuvvo geasse–borgemánus.

Ruossavuotna lea registrerejuvnon iežas čáhceguovlun (0424030400–C) ja lea oassi norgalaš–suopmelaš čáhceguovllus ja Njávđán čáhceguovllus. Ruossavuonas leat dahkkon mángga meara dili guoskevaš čielggademiid, muhto eai aitosaččat leat gieđahallan dan, gosa ođđa hámman lea plánejuvnon sajuštuvvot oarjjabeale Nuvvosgobis. Dan dihtii galgá dahkat ođđa sedimeantadutkamušaid, mat gusket nu šlájaid go birasmirkkuid čielggadusa ja čielggadus vuorročáhceguovlluin, mat manahuvvojit gáddeguovllu deavdima oktavuodas. Lassin galgá dahkat čielggadusa merrii dahkkojuvnon bázahussajušteimiin, mat gusket sihke hámmana deavdima ja badjelbázamássaid sajušteami.

Lassin galgá čielggadit, mo luonddu mánggahámatvuoda guoskevaš lága čuoggás § 8–12 meroštallon almmolaš mearrádusdahkama birasvuoigatvuodalaš prinsihpaid leat árvoštallan ja čuvvon. Galgá maiddái dahkat árvoštallamiid nuskkiin huksen– ja buvttadanmutter. Dát guoská eandalii guolástanressurssaid ja anadromalaš guollenáliid. Váikkuhus registrerejuvnon luonddu mánggahámatvuhtii sáivačázis, mearas ja gáddeguovlluin ja váikkuhus resipienttaid (burginčázadagaid) ekologalaš dillái galgá čielggadit doarvái bures. Huksenáigodagas galgá háleštallat. Vejolaš divodeaddji dahje dievasmahtti doaibmabijut ja vejolaš dutkandárbbu galgá váldit vuhtii.

5.3.3 Kulturmuittut ja kulturbiras

Dán temái gullet kulturmuittut, kulturbiras ja kulturduovdda. Dáinna oaiivildit buot olmmošlaš doaimma guođđán luottaidda fysalaš birrasis. Meroštallan lea viiddis, ja lea dehálaš árvoštallat kulturbirrasa dehálašvuoda ja maid materiála luottaidda lea dehálaš seailuhit boahhtevuoda várás.

Lávvaiguovllu vuolláneaddjiguovllus dovdet mánggaid kulturmuittuid viiddis áigegaskkas, dego ee. neolihtalaš áigodaga automáhtalaččat ráfáidahtton dáluid bázahusat, main lea earenoamáš alla dutkan– ja eallámušárvu. Evttohuvvon hámmana lávvaiguovllu siste dihtet leat automáhtalaččat ráfáidahtton goađi bázahus ja mánggat nuppi máilmmisoađi áigge duiskalaš ráhkadusat, mat eai leat ráfáidahtton.

Kulturmuittuid dáfus diehtovuoddu evttohuvvon lávvaiguovllu dáfus lea buorre, go guovllus leat gieskat dahkkon kulturmuittuid registreren eanagotti ja Sámediggi arkeologaid doaimmas, go plánain lei, ahte Bealuštanfámus geavahivčče H:a hárjehusguovlun.

Geaidnooktavuohta hámmana ja E6:š gaskka ii leat čielggaduvvon, ja das bohtá leat guovddáš mearkkašupmi dán temá konfliktadási dáfus.

Váikkuhusčielggadus dahkko oassin sajádatlávva barggus. Kulturbirrasa oasil dahkko raporta, mii čuvge kulturmuittuid árvvu guovllus, evttohuvvon molssaeavttuid konfliktadási ja evttohusaid divodeaddji doaibmabijuin. Geavahuvvon metodihkka lea Norgga geaidnolágádusa publikašuvnna V712 – *Konsekvensanalyser* (Váikkuhusanalysat) mielde. Čielggadus galgá válđoáššis vuodđuduvvat dihtui mii lea gávdnomis, muhto guovllu soahtemuittuid galgá registreret ja merket bajás oassin dán barggus.

5.3.4 Duovddagovva

Duovddagovain oaivvildit muhtun guovllu visuála sierrasárgosiid dahje luonddu. Dát temá giehtadallá dan, mo duovdda vásihuvvo sadjin birrasa bokte. Duovddagovvii gullet visot birrasat deahtta gávpotduovdagis guoskkakeahtes luondduduovdagiidda.

Duovdda lea vehá boldnái, ja das leat lássát, jeaggeguovllut, danas ja vuovdi. Guovllus leat čievrageainnut ja bálgát, ja lagabus rittu lustaáigge viesut. Riddoguovllus eai leat dahkkon stuorát doaimmat, ja doppe leat sihke fierrangeađgegáttit ja báljeslássát. Muđuid duovdda lea guoskkakeahtes luondduguovlu.

- Geainnu sajušteami E6:ža ja ođđa hámmána gaska eai leat vel ollásit mearridan. Oarjjabeale lásis (100 m mbb.) ja stuorát jeaggi nuorttabealde ráddjejit sajuštanvejolašvuodaid, go čovdosis váldet vuhtii duovdaga ja luonddu mánggahámatvuoda.
- Duovdda badjána ceaggut, 50 mbb., plánejuvnon hámmána bokte, ja dan dihtii geainnu sajušteamis duovdagii šaddet hástalusat, go allodatdilit leat váddásat lossa fievruid.
- Geaidnu E6:is hámmánii bohtá leat 2–2,5 km guhki.
- Mearraguvlui eai árabut leat dahkan doaibmabijuid, nuba hámmána huksen bohtá rievdadit duovdaga čielgasit. Fidnus leat maidái viidasit olli váikkuhusat (maid sáhtta áicat guhkkelis geahčadettiin), muhto geavatláččat dát guoská dušše fanasjohttiid, go guovllus ii olus leat eará doaibma.

Čielggadusa sisdoallu

- Duovdaga ja dan elemeanttaid registreren
- Duovdaga govven ja kárten. Guorahallamat ja kártavuodđu doibmet vuodđun vuolláneaddjiguovllu meroštallamii eará evttohusaid bokte.
- Govvadás (oasse–) guovlluid árvvus. (Árvvoštallan das, mo árvvolaš guovlu dahje biras lea.)
- Govvadás viidodagas. (Árvvoštallan das, maid nuppástusaid prošeavtta mielde vurdet bohtit sierra birrasiidda dahje guovlluide ja dáid nuppástusaid dássi.)
- Fidnu váikkuhusaid govvadás. (Veardádallan daid ovdduid ja hehttehusaid gaska, maid meroštallojuvnon prošeakta buktá dan ektui, ahte prošeakta ii ollašuhthtojuvvošii.)

- Turismaeallámuša govven ja árvoštallan
- Vejolašvuodas divodeaddji ja dievasmahtti doaimmaide galgá maiddáái háleštallat.

5.3.5 Luondduresurssat

Boazodoallu

Temá gieđahallá guovllu geavaheami boazodoalu dáfus, ja mo dat váikkuha dán fidnui. Gažaldagas leat boazodoalloguovlu 5A/5C Báhcaveadji, ja guovlu 4/5 oarjjabeale Máttá-Várjjagis.

- Boazodoalu gažaldatvuloš guovlluid geavaheami galgá govvidit.
- Huksemis boahtán njuolgo ja eahpenjuolgo guhtoneatnamiid massima galgá árvoštallat.
- Galgá maiddáái árvoštallat, váikkuhitgo gažaldatvuloš guovllut meroštallojuvvon boazolohkui, ja man láhkai.
- Lassin galgá árvoštallat, mo fidnu boahtá váikkuhit huksen- ja buvttadanmuttus guovllu atnui boazodoalu dáfus go váldá vuhtii easttaváikkuhusaid, šlápma váikkuhusaid ja lassánan johtolaga.

Doaibmabijuid, mat divodit ja geahpedit konflikttaid, galgá čielggadit ja govvidit.

Čielggadus dahkko dálá dieđu vuodul ja guoská šattolašvuoda, bohccuid guhtumiid ja geinnodagaid, geavahanviidodaga ja nu ain, vejolaččat dievasmahtto dárkkistemiiguin.

Bálgosiid ovtastussii ja boazodoallohálldahussii galgá leat oktavuodas. Gáibádussan lea, ahte váikkuhusčielggadusa vuodđun lea diehtovuodđu, mii šaddá eará dutkanbohtosiin, hálldahuslaš ja árbevirolaš dieđus.

5.4 Riskkat ja hávváduvvanalyisa

Sajádatlávva barggus galgá dahkat riska- ja hávváduvvanalyisa. Almmolaš mihttomearrin lea eastadit ja gieđahallat riskkaid ja servodaga dárbbasmeahtun hávváduvva. Čielggadanvuloš temát leat:

- Luonddu addán eavttut
- Birrasat
- Doaibmariskkat
- Buollindorvvolašvuoda- ja lihkuhisvuodaválmmašvuoha
- Infrastruktuvrra

Temáid gieđahallat guovtti geahččančiegas:

- Mii birrasis sáhtá uhkidit proševtta, ja mo?

- Mii proševttas sáhtta uhkidit birra, ja mo?

Analysa čađahuvo geaidnolágádusa giehtagirjii V712 Konsekvensanalyser (váikkuhananalysat) metodihka vuodul, vrd. Norgga servodaga dorvvolašvuoda- ja válmmašvuodadoaimmahaga (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap) riskamatriisii.

5.5 Sajádatlávva govvádusas gieđahallama vuollásaš temát

Lasáhussan bihtás 5.3 govviduvvon sierra čielggadantemáide (šlájalaš váikkuhusat) lea dárbu dahkat dárkilut árvvoštallama ja govvádusa mánggain earáin váttisvuodastellemiin. Dát temát eai gula váikkuhusčielggadusa vuollái, muhto dat gieđahallojuvvojit ja váldojuvvojit vuhtii sajádatlávva govvádusas. Áigeguovdilis temát leat earret eará čuovvovaččat:

- Johtolateavttut ja johtolatdorvvolašvuolta
- Servodaga dilitt
- Guovlluid geavaheapmi Bealuštanfámuid beales
- Šleatga ja čáhce- /bázahusfuolahus
- Ránnjábiras/huksema dáfus
- Guolástus ja mearragilvin
- Sápmelaččaide guoskevaš gažaldagat
- Šlápma ja spargin
- Mássaid gieđahallan

6 SAJÁDATLÁVVAPROSEASSA JA OASSÁLASTIN

Sajádatlávvaoproseassa:

Lávvaevttohus gárvvistuvvo sajádatlávvan, masa gullá doaibmabijuid váikkuhusčielggadus. Lávvaevttoprográmma evttohusas galgá meroštallat diliid, maid lávvaevttohusas galgá čielggadit. Lávvaevttohusa galgá sáddet cealkámušjorrosii áššáigullelaš virgeoapmahaččaide ja ovdoorganisašuvnnaide ja bidjat almmolaččat oaidnin láhkái. Dát dahkko oktanaga lávvaevttoprográmma álggaheamis almmuhettiin. Lávvaevttoprográmma cealkámuša mearreáigi galgá leat unnimustá guhtta vahku. Luopmobaji áigge mearreáigi guhkiduvvui gávccii vahkkui.

Mátta-Várjjaga gieldda nanne lávvaevttoprográmma sajádatlávvaevttoprográmma várás.

Norgga stáhta geaidnolágádus ja riddodoaimmahat dahket váikkuhusčielggadeami nannejuvvon lávvaevttoprográmma mielde. Váikkuhusčielggadus galgá leat heivejuvvon lávvaevttoprográmma várás ja leat dehálaš dahkkojuvvon mearrádušaid ektui. Váikkuhusčielggadeami sisttisdoallan lávvaevttohus galgá govvidit fidnu váikkuhusaid birra ja servodahkii. Váikkuhusčielggadussii galgá maidái gullat lávvaevttoprográmma oppalašváikkuhus.

Dan manjá sajádatlávva, masa gullá váikkuhusčielggadus, ásahuvvo almmolaččat, ja cealkámuša addima manjá galgá leat unnimustá guhitta vahku. Lávvaevttohusas loahpalaš mearrádusa dahká gielddastivrra.

Oasálaččat:

Lávaprográmma ja váikkuhusčielggadusa njuolggadusat dáhkidit, ahte lávvabargui ožžojuvvo viiddis oasseváldin olles plánaproseassi. Plánaproseassa gullama bokte addojuvvo vejolašvuhta váikkuhit sihke dasa, ahte mat jearaldagat leat dehálačča ja galggašedje čielggaduvot ja proseassa ovdáneapmái, go loahpalaš lávvaevttohus dasa gullelaš váikkuhusčielggadusaidisguin boahtá giedahallamii.

Mihttomearri lea doallat rabas almmolaš dieđihandilálašvuoda lávvabarggu álgaheamis almmuhettiin. Maddedái eará dilálašvuodat ordnejuvvojit áššeosolaččaiguin, geat leat beroštuvvan eandalii lávvaguovllus.

Norgga stáhta geaidnolágádusa, riddodoaimmahaga ja sajádatlávavirgeoapmahačča mihttomearriin lea dieđihit sajádatlávabarggus nu, ahte buot oassebeliin lea buorre ipmárdus sajádatlávaproseassas ja evttohuvvon čovdosiin ja daid čuovvumušain.

Dieđu prošeavttas ja áigeovuodilis áššegirjiid beaivádit jeavddalaččat fierbmesiidduideamet [Vegprosjekter –vegvesen.no](https://vegvesen.no). Dieđu prošeavttas gávdná maddedái gieldda ruovttusiidduin www.svk.no.

Norgga stáhta geaidnolágádusas ja riddodoaimmahagas lea válđoovddasvástádus lávvaplánaid gárvvisteamis, ja ovttas gielddain sii leat válđoovddasvástádusas sajádatlávabarggu dieđiheamis. Dieđiheami mihttomearriin lea oážžut báikkálaš doaibmiid mielde oassálastit sajádatlávabargui.